

framework of the problem being investigated. The particular attention is focused on system-making connection of these notions in the context of creation of theoretical foundations of preparation of future teachers for their direction of pedagogical action direction.

Having been carried out work allowed us to define the ranges of theoretical notions «the operation of direction of pedagogical action» and «function of direction of pedagogical» and determine their content, extent and subordination. The obtained results have been facilitated; a detailed analysis of system-making process of the notions has been researched in the context of implementation of problem of preparation of future teachers for direction of pedagogical action. The usage of foundations of pedagogical logic has facilitated the extent of theoretical knowledge on preparation of future teachers for direction of pedagogical action as a phenomenon of modern pedagogical science.

Key words: operation, function, system-making notions, direction of pedagogical action.

УДК 371.14

Несін Ю.М.*

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ТА СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У статті розкривається актуальність проблеми переходу від інформаційно-накопичувальної моделі вищої професійної освіти до акмеологічно та синергетично орієнтованої. Визначена дефініція та функціональна обумовленість акмеології та синергетики у професійному вдосконаленні вчителів французької мови, що спроможна принести позитивний результат. На конкретному прикладі вищого навчального закладу показано, що реалізація подібної моделі формує у вчителів системне, творче мислення, гнучкість, креативність, здатність до вирішення багатовекторних нестереотипних професійних завдань й до прогнозування результатів педагогічних рішень.

Ключові слова: професійна освіта, професійне вдосконалення, акмеологія, синергетика, вчителі французької мови.

Освіта як особлива соціальна сфера складається з багатовекторних націленостей на сприяння розвитку у кожної людині соціально значущих ціннісних властивостей, тому за нових часів і у новій парадигмі освіти знання з основної та єдиної мети перетворюється в засіб розвитку особистості педагогів. Особистісна парадигма освіти являє собою перехід до більш високого ступеня цілісності у пізнанні й проектуванні освітніх процесів і тим самим розширює функції професійної освіти. Назріла необхідність переходу від інформаційно-накопичувальної моделі вищої професійної освіти до акмеологічно та синергетично орієнтованої. Застосування відповідної парадигми впливає на якість післядипломної педагогічної освіти вчителів французької мови. На перетині міждисциплінарного й проблемного підходів до моделювання змісту й організації професійної освіти у системі післядипломної освіти вчителів створюється біфуркаційні стани, які призводять до появи в синергетичній освітній системі нових структур, рівнів організації, а ті в свою чергу впливають на якість освітнього процесу [1].

У системі післядипломної педагогічної освіти діяльність слухачів курсів підвищення фахової майстерності дає позитивний ефект на перетині педагогічної, психологічної, науково-дослідницької, проектної, методичної, культурно-просвітницької, управлінської та інших видів діяльності. Слухач курсів під час трижневих занять стає активним об'єктом й суб'єктом саморозвитку, саморегулювання, самокорекції своєї активності у різноманітних видах діяльності.

На думку вчених (Ю. Єгоров, П. Мунін, Р. Серьожникова та ін.), система професійної перепідготовки вчителів переходить на інноваційний тип освіти, для якого характерна орієнтація на майбутнє, прогнозування й передбачення, вміння педагога

* © Несін Ю.М.*

використовувати методи моделювання й проектування в професійній діяльності та в житті. Науковці І. Зязюн, О. Матвієнко, Н. Ничкало, Л. Хомич вважають, що провідну роль у рішенні проблеми професійної освіти відіграє акмеологічний та синергетичний підходи, основою яких є методологічний принцип системності. У єдності з принципами цілісності, міждисциплінарної інтеграції, самоорганізації й саморегулювання, взаємодіючих між собою (методологічний синтез «по горизонталі»), а також з принципами інших методологічних підходів, що в змозі забезпечити поліпарадигмальність педагогічної освіти (принципи гуманізації, акмеологічного орієнтування, природовідповідності, культуровідповідності, науковості, фундаментальності, професійного спрямування і т.д.), є реальна можливість створення методологічного синтезу «по вертикалі» [3].

Отже, метою статті є розкриття функціональної обумовленості акмеології та синергетики у професійній освіті вчителів французької мови, висвітлення важливості врахування акмеологічного й синергетичного аспектів під час роботи курсів підвищення педагогічної кваліфікації.

Проблема професійної підготовки вчителів французької мови на курсах підвищення кваліфікації належить до найбільш значущих стратегічних проблем сучасності, пов'язаних не стільки з процесами реформування вищої професійної освіти, скільки з прогресивним і сталим розвитком особистості, суспільства й цивілізації у XXI столітті. Акмеологічний та синергетичний аспекти досліджень проблеми професійної освіти вчителів французької мови – це ще один крок у створенні міждисциплінарної теорії вищої освіти. Для того, щоб рухатися далі, нам потрібно дати визначення двом термінам – *акмеологія* й *синергетика*. Акмеологія (від гр. *акме* – «найвищий ступінь будь-чого, квітуча сила») – наука, що досліджує сукупність дій, спрямованих на досягнення людиною ідеального, неперевершеного. Як самостійна наука виникла на межі XX та XXI століття; у педагогіці є одним із найважливіших та найвпливовіших методологічних принципів. Синергетика (від гр. *synergeia* – «співпраця, співдружність») – наука, що досліджує процеси переходу складних систем із неупорядкованого стану в упорядкований; установлює між елементами системи зв'язки, сумарна дія яких у межах системи за своїм ефектом сильніша від суми ефектів дії кожного елемента. Як самостійна наука виникла в середині 70-х років XX століття. У педагогіці є також одним із найголовніших методологічних принципів [2, с. 349].

Учені О. Анісімов, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Калаков, А. Кириченко, Н. Корнієнко, Н. Кузьміна, О. Москаленко, В. Онущкін, Р. Сербожникова, Л. Шеховцова та інші розробляли ідеї акмеології професійної діяльності й акмеології та синергетики освіти, пов'язані з досягненнями вершин у розвитку людини як особистості, як справжнього професіонала. Дослідження вищезазначених науковців дозволяють розглянути принцип цілісності розвитку як нелінійний й акмеологічний у сфері професійної підготовки й трактувати сутність професійної педагогічної освіти вчителів французької мови з позицій акмеології та синергетики як особистості, професіонала, об'єкта й суб'єкта життєдіяльності.

Виокремлюючи трудову зрілість за критеріями фізичного й ментального розвитку, що детермінують повний обсяг працездатності людини, ми можемо зробити висновок про те, що періода зрілості людини як індивіда («фізична зрілість»), суб'єкта пізнання («ментальна зрілість»), особистості («громадянська зрілість») і праці («працездатність») у часі не співпадають, тому подібна гетерохронність зрілості зберігається у всіх формаціях. Але існує ще й думка науковців Б. Ананьева, І. Зязюна про глобальну зрілість, тому ми цілком поділяємо їхню точку зору. Це поняття розуміння; його можна пристосувати до розвитку людини, її рубіжних етапів процесу дорослішання й до досягнення власних вершин (акме) у своїй життєдіяльності. У такій інтерпретації вчителі французької мови постають перед нами як сукупність інтегральних характеристик розвитку всіх життєвих сил на конкретному етапі, як гармонійне

поєднання природних, особистісних, об'єктних та суб'єктних показників їхнього цілісного розвитку [5].

З точки зору теорії акмеології та синергетики зрілість становить собою «продукт» (акме-форму), що розкриває вершини, інтегральні характеристики цілісного розвитку людини. Індивідуальність, творчість, здоров'я, духовність, моральність у змозі стати окремими, особливими властивостями реальній дійсності. Вищезазначені властивості можна характеризувати як акмесинергетичні.

Перехід від інформаційно-накопичувальної моделі вищої професійної освіти до акмеологічно та синергетично орієнтованої не є простим, що підтверджують учені А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Михайловський та інші. Сучасні дослідження у галузі акмеології та синергетики присвячені вивченню професіоналізму як вищої форми творчого саморозвитку спеціаліста у його професійній діяльності на основі його цілісного особистісно-професійного розвитку.

Професійна освіта детермінується у дослідженні науковців як багатовекторний процес управління саморозвитком учителів, а професійний саморозвиток у системі педагогічних категорій можна визначити як діяльність з управління процесами професійного особистісного становлення вчителя. У цьому випадку можемо вести мову про креативне управління в освіті. При такому управлінні збільшується роль особистісних якостей слухачів курсів підвищення педагогічної кваліфікації та методиста (викладача), рівень їхньої загальної культури й спілкування; зростають інтеграційні процеси та відповідальність за кінцевий позитивний результат.

При цьому в дослідженні ми дотримуємося положення про те, що найважливішою функцією професійної освіти є стимулювання самовдосконалення вчителя французької мови, його самооцінки, самоперетворення для вирішення завдань у межах складної, неординарної, креативної соціокультурної освітньої практики, коли педагог на курсах підвищення фахової майстерності виступає як самоорганізуючий об'єкт і суб'єкт життєдіяльності.

Професійне вдосконалення як цілеспрямований процес діє у складних системах, схоластично взаємодіє зі світом. Постійно відбуваються процеси самоорганізації: вони самовідроджуються, підтримують властивий їм рівень складності організації й спроможні до розвитку шляхом накопичення й вдосконалення минулого досвіду. Освіта не може бути незмінною, отже розвиток її як складної системи відбувається у напрямку, що детермінується перш за все її внутрішньою структурою; їй не можна нав'язати шлях розвитку, а лише сприяти або перешкоджати її власним тенденціям. У зв'язку з цим вплив на освітню систему інколи буває парадоксальним за ефектом: сильний вплив може не мати ніякого ефекту або взагалі бути деструктивним, а слабкий, але резонансний може бути надзвичайно ефективним. Випадковий резонансний вплив на систему в той час, коли вона перебуває у нестійкому стані, визначає в багатьох випадках її подальший шлях. Тож, на думку науковців, проблема керованого розвитку освіти дуже актуальна; її не можна вирішити раз і назавжди.

Таким чином, парадигма професійної освіти вчителів французької мови орієнтована на подальший всебічний розвиток особистості, вона спроможна принести бажаний позитивний результат лише тоді, коли спирається на когнітивну парадигму, яка трактується як пріоритет системних, фундаментальних, теоретичних і методологічних знань, необхідних для розвитку самостійності мислення слухача курсів підвищення фахової кваліфікації, для творчих рішень спеціаліста-професіонала. Вочевидь фундаменталізація вищої освіти не заперечує, а навпаки – підкреслює роль знань, компетентності спеціаліста, його ерудиції й творчих начал [4].

Розглянемо це на конкретному прикладі професійної перепідготовки вчителів французької мови. Педагоги підвищують фахову майстерність на курсах, що відбуваються один раз за п'ять років. Методистами вищих навчальних закладів складається план курсової перепідготовки, що зазвичай має три модулі: соціально-

гуманітарний, професійний та діагностико-аналітичний. До соціально-гуманітарного відносяться лекції та практичні заняття соціально-гуманітарного циклу. Професійний модуль охоплює сучасні педагогічні технології, актуальні питання теорії й методики викладання французької мови, педагогічну практику та психологію. Чільне місце посідає у професійному модулі індивідуально-творча й самостійна робота. Діагностико-аналітичний модуль охоплює вхідне й вихідне діагностування, конференцію з обміну досвідом професійної діяльності вчителів французької мови та комплексний залік. Але цього плану нам буде замало, отже ми пропонуємо додати ще й матрицю узгодження видів діяльності й професійних завдань з визначенням їхньої трудомісткості. Серед видів діяльності ми виокремлюємо такі: педагогічну, науково-дослідницьку, управлінську, проектну, методичну, методологічну, психологічну й культурно-просвітницьку. До професійних завдань відносимо значущість, трудомісткість. Вищезазначена матриця є своєрідною моделлю, що спроможна сформулювати у вчителів французької мови системне, творче мислення, здатність до вирішення нестереотипних професійних завдань, та, найголовніше, – до прогнозування результатів педагогічних рішень.

У підсумку реалізація (виконання) матриці-схеми передбачає не принципові зміни, а доповнення до вже існуючого плану курсів, що допоможе як методистам, так і слухачам виявити недоліки та прогалини, виправити та компенсувати відповідні ланки. Таким чином, з позиції акмесинергетики цілісний розвиток вчителя французької мови відбувається лише тоді, коли він удосконалюється як об'єкт і як суб'єкт професійної освіти, здобуваючи високий рівень професійної зрілості.

Пропонована стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми, отже подальшого вивчення потребують питання розвитку таких якостей вчителів французької мови, як самостійність, креативність, педагогічна гнучкість. У процесі подальшої розробки цієї складної проблеми заслуговують на увагу коригування комплексу основних структурних компонентів підвищення фахової компетентності педагогів-предметників, розгляд динаміки рівнів її формування в період після закінчення вищого навчального закладу, у процесі подальшої професійної діяльності. Ми пов'язуємо наші майбутні наукові пошуки з вирішенням цих питань, що ведуть до подальшого вдосконалення процесу формування фахової компетентності вчителів французької мови.

Література:

1. Волкова Н. Педагогіка : [навч. посіб.], 3-тє вид., стер. / Н. Волкова, – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. Дичківська – К. : Академвидав, 2004. – 349 с.
3. Фіцула М. Педагогіка : [навч. посіб.], вид. 2-ге, випр. доп. / М. Фіцула – К. : Академвидав, 2007. – 560 с.
4. Dix-huit questions sur le système éducatif / C.Perretti (sous la dir.). – Paris. dF. – 2004. – 255 p.
5. Recherche et formation, № 66 – 2011 // Режим доступу <http://www.inrp.fr/editions/revues/recherche-et-formation>.

Несин Ю.Н.

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ И СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧИТЕЛЕЙ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА

В статье раскрывается актуальность проблемы перехода от информационно-накопительной модели высшего профессионального образования к акмеологически и синергетически ориентированной. Определена дефиниция и функциональная обусловленность акмеологии и синергетики в профессиональном совершенствовании учителей французского языка, что способны принести позитивный результат. На конкретном примере высшего учебного заведения показано, что реализация подобной модели формирует в учителях системное, творческое мышление, гибкость, креативность, способность к решению

многовекторных нестереотипных профессиональных задач и к прогнозированию результатов педагогических решений.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессиональное совершенствование, акмеология, синергетика, учителя французского языка.

Nesin Y.M.

ACMEOLOGICAL AND SYNERGETIC ASPECTS OF PROFESSIONAL PERFECTION
OF TEACHERS OF FRENCH LANGUAGE

The article discloses actuality of problem of transfer from informational and accumulative model of higher professional education to acmeological and synergetic oriented on the bases of self-organization and self-development of the subjects of educational and upbringing process. Acmeology and synergy can be considered in contemporary conditions as two leading, the most significant and key methodological approaches in the model of perfection of professional skills, mastering of the best qualities of teachers of French languages on the principles of integrity, consistency, communication and reflexivity. The article gives definitions of such pedagogical notions as «acmeology» and «synergy», defines functional conditionality of the mentioned definitions in professional perfection of teachers of French language in the system of postgraduate education. The matrix of multiple activities and professional problems of teachers of French language is given in the article. The author stresses the significance of mentioned matrix, its inculcation into educational process, positive outcomes as final result. It is shown that realization of similar model will favor to form such qualities of pedagogues as readiness to help, creative thinking, open character, flexibility, mobility, ability to solve non-stereotyped professional problems and to predict outcomes of their pedagogical decisions. The research is also defines the importance of role of methodologists who work with teachers of French language in the system of continuing education.

Key words: professional education, professional perfection, acmeology, synergy, teachers of French language.

УДК 378.046.4

Подліняєва О.О.*

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ
ТА СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті представлено результати експериментального дослідження ефективності розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів історії та суспільствознавства у післядипломній освіті. У процесі проведеної дослідно-експериментальної роботи було розроблено, апробовано та перевірено модель розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів історії та суспільствознавства на основі мережевої взаємодії педагогів. Запропонована модель передбачає наявність чіткої науково обґрунтованої мети, дотримання сприятливих педагогічних умов, взаємозв'язок курсового та міжкурсового (мережевого) етапів і результату.

Ключові слова: експериментальне дослідження, контрольна група, експериментальна група, інформаційно-комунікаційна компетентність мотиваційно-ціннісний компонент, когнітивно-діяльнісний компонент, творчо-проектувальний компонент, ІКТ, післядипломна освіта.

В умовах широкого використання засобів сучасної комп'ютерної техніки в навчальному процесі значно зростають вимоги до професійної компетентності вчителя. Окрім базових знань, потрібних для здійснення педагогічної діяльності, учителю необхідно оволодіти основами роботи з сучасним комп'ютером, уміти

* Подліняєва О.О.*